

„A közép-ázsiai országok életében évtizedek óta létfontosságú kérdés a vízgazdálkodás. A szovjet időszak a lehetőségekhez képest »igazságosan« osztotta el a természeti javakat: a vízkészletekben bővelkedő Kirgizisztán és Tádzsikisztán téli hónapokban fokozottan jelentkező energiaigényét vízierőművek helyett fosszilis tüzelőanyagból származó energiával látták el kedvező áron, cserébe megőrizték vízkészleteiket, hogy a sivatagosabb Kazahsztán és Üzbegisztán területén nyáron a mezőgazdaság igényeit szolgálják ki. Ezt a törekeny egyensúlyt az országok függetlenedése, a kőolaj- és földgázkészletek csökkenése, valamint az egyre erősödő globális felmelegedés hatásai napjainkra szinte teljesen felborították. A kirgizek és a tádzsikok egész éves energiaigényük nagy részét a vízierőművekkel biztosítják, viszont ez télen áradásokat (főleg Üzbegisztánban), nyáron szárazságot okoz, ezért az öntözéstől függő mezőgazdasági területek nagy része elsivatagosodik.” Így foglalja össze fotósorozatának témáját Anush Babajanyan örmény fotográfus, aki közel hat évig dokumentálta a közép-ázsiai emberek hétköznapjait. Munkáját a 2023-as World Press Photo egyik fődíjával ismerték el. Egyik fotóján az ezerkétszáz méteres mélységből fakadó termálforrásnál hűsölnek a **kiszáradt Aral-tó** mellett található Akespe (Kazahsztán) falu asszonyai.

A tó vízszintje az 1960-as évektől jelentősen apadni kezdett. Ennek oka a mikroklimatikus változások, valamint az, hogy a tavat tápláló folyók, az Amu-darja és a Szir-darja vizét öntözésre használták fel. Az Aral-tó 1997-re az eredeti méretének tíz százalékára csökkent, és négy kisebb tóra szakadt. A világonkról évről évre precíz láttelepet adó World Press Photo kiállításon idén nagyon sok fotó témája a bolygónk felmelegedése és annak bemutatása, hogy ez a folyamat milyen közvetlen hatást gyakorol az emberek hétköznapi életére. Érdeemes ellátogatni idén is a sajtófotós seregszemlére, a tárlat szeptember 22-e és november 5-e között tekinthető meg a Magyar Nemzeti Múzeumban. ♦

Kép: World Press Photo/Anush Babajanyan

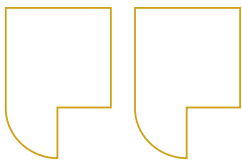

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

BAY ZOLTÁN, AKI LETAPOGATTA A HOLDAT

A II. világháború idejének szédületes technikai, műszaki és azt megalapozó természettudományos fejlődése nyomán az 1950-es évektől hatalmas lendületet kapott a rakétatechnika, a világegyetem csillagászati és kozmológiai kutatása. Ebből a munkából akár itthon, akár külföldön elért eredményeikkel magyar szakemberek is kivették a részüket, például Bay Zoltán, a holdkutató, a radartechnika és a rádiócsillagászat egyik úttörője.

...aki igazából eljegyzte magát a tudománnyal, az úgy álmodik, mint a költő. Ilyen vonatkozásban nincs különbség a tudós és a művész között.

◆ NINCS KÜLÖNBÉSÉG TUDÓS ÉS MŰVÉSZ KÖZÖTT

Barczi Bay Zoltán Lajos Gyulaváriban 1900-ban látta meg a napvilágot egy telkes jobbágy felmenővel rendelkező református lelkész fiaként. Édesapja használta először a Barczi előnevet, édesanyja, Böszörményi Julianna olyan lelkészdinasztiából származott, amelynek tagjai már 1607-től szolgálták a hazai kálvinizmus ügyét. Zoltánnak az öt körülvevő családi szeretet és gondoskodás mellett viszontagságos kisgyermekkorra volt. Burokban született, de elkapta a korabeli kisgyermek legveszedelmesebb betegségét, a torokgyíkot, amit anyja ápolásának köszönhetően élt túl. Elemi iskoláit Gyulaváriban végezte, visszaemlékezései szerint már ekkor megigézte a Hold. Időskori beszámolójában így írt erről: „A Holdat láttam elsétálni a torony mögött s azt kérdeztem a felnőttektől, ha felmennék a toronyra, meg tudnám-e tapogatni a Holdat.” Otthonról elkerülve a Debreceni Református Kollégium diákja lett. Ezekben az években fontos barátságokat, ismeretségeket kötött, diáktársa volt a költő Szabó Lőrinc, megismerkedett Illyés Gyulával, Németh Lászlóval, illetve a nála valamivel idősebb Zilahy Lajossal. Diákként szinte minden érdekelt, különösen az irodalom, a bölcsészet felé vonzódott, de kiváló volt a matematikában, a fizikában is, szerette

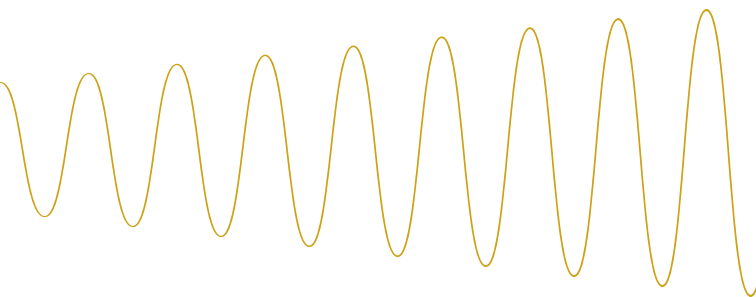

a zenét, és nagyszerűen megtanult zongorázni. A tudomány és a művészet közötti rokonságba vetett hitét később is megőrizte, hiszen egész életében azt vallotta, hogy „aki igazából eljegyz magát a tudománnyal, az úgy álmodik, mint a költő. Ilyen vonatkozásban nincs különbség a tudós és a művész között.” Pályaválasztását végül Eötvös Loránd műveivel való megismerkedése döntötte el, érettségi után a pesti egyetemen matematika és fizika szakra iratkozott be. Az Eötvös-kollégium diákja volt, a szellemi fogékonyság és a tolerancia légkörében élt, szakjaiban kiválóan teljesített. Stúdiiumai végeztével az egyetem Elméleti Fizikai Tanszékén lett tanársegéd, 1926-ban kitüntetéssel doktorált fizikából a mágneses térbe helyezett anyagok és az elektromágneses hullámok kölcsönhatását vizsgáló értekezéssel.

TUDÓS A HÁBORÚBAN

Friss doktorátusa birtokában a következő négy évet a kor természettudományi fellegvárának számító Németországban, Berlinben töltötte, ahol akkoriban a modern fizika olyan nagyságai dolgoztak, mint Max Planck, Albert Einstein, Erwin Schrödinger vagy Max von Laue. Laboratóriumi munkáiban színeképlemezési és elektromágneses témákkal foglalkozott, itt érte el első nemzetközileg is jegyzett eredményeit. Hazatérve 1930-tól hat éven keresztül a Szegedi Egyetem Elméleti Fizikai Tanszékét vezette, ekkor barátkozott össze az ugyancsak ott dolgozó Szent-Györgyi Alberttel. 1936-ban habilitált, a pesti Műegyetemre került, közben pedig elfogadta Aschner Lipótnak, a Tungstram, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. vezérigazgatójának felkérését a gyár

jól felszerelt laboratóriumának vezetésére. Az egyetemen kezdetben nagyfeszültségű gázkisülések vizsgálatával foglalkozott, 1938-tól pedig az újonnan alapított Atomfizikai Tanszék vezetőjeként az első hazai részecskegyorsító megépítését irányította, és elkészítette a nagy jelentőségű, a magfizikától a számítástechnikáig hasznosított elektronsokszorozó berendezést. A gyári laboratóriumában gázcsövek, fénycövek, rádiós áramkörök fejlesztése volt a fő feladata, a háború idején azonban adócsövek gyártása mellett az elektromágneses sugár alkalmazásán alapuló légvédelmi radarok fejlesztésébe is belefogtak. A visszavert rádióhullámok alapján az általa és a munkatársai által készített radar már hatvan-hetven kilométerről is képes volt légi objektumok észlelésére. A háború menetében a zsidótörvények miatt több munkatársától is meg kellett volna válnia, ám számukra a német megszállásig, illetve a nyilas hatalomátvételig még sikerült mentességet kiharcolnia. Aktív háború- és németellenes meggyőződése ösztönözte arra, hogy közel kerüljön a Kállay-kormány által is támogatott és a Szent-Györgyi Albert nevével fémjelzett, az angolszász hatalmakkal kapcsolatot kereső Ellenállási Fronttal. Olyan rádióállomás tervén dolgozott, amelyen keresztül elérhetővé vált volna London, ám ez a politikai helyzet alakulása miatt nem valósult meg. A német megszállás alatt rövid időre őrizetbe is vették. A gyárba visszatérve pedig már nagy álmának, a holdradarnak a megépítésén dolgozott. Az elképzelése az volt, hogy a Hold irányába kibocsájtott rádióhullámok ugyanúgy visszaverődnek, radarvisszhangot adnak, mint a földi tárgyak, ám az első kísérletek, amelyekben a később ugyancsak ismert fizikus, id. Simonyi Károly is részt vett, a visszaérkező jeleket felerősíteni képes eszköz hiánya miatt még nem sikerültek. Közben részese lett egy zsidómentő akciónak, e nemes tette miatt később a Jad Vasem a Világ Igaza címmel ismerte el. Főnökét, mecénását, Aschner Lipótot a németek még 1944 márciusában elfogták, és koncentrációs táborba hurcolták. Bay kollégáival közösen szervezte meg, hogy a gyár tulajdonosi köre Svájc közvetítésével, komoly váltságdíjat fizetve a Gestapónak, elérje Aschner elengedését, aki, ha nem is vezetőként, de 1947-ben visszatérhetett szeretett gyárába.

A RÁDIÓCSILLAGÁSZAT SZÜLETÉSE

Miután a Vörös Hadsereg egységei 1945 januárjában megszállták a Tungsram-gyárat, a berendezések nagy részét elszállították, az üzem katonai ellenőrzés alá került. Elsőként az elektronsövek gyártása indult újra, majd Bay az izzók gyártásának újrakezdését is megszervezte. Közben munkatársaival folytatta a Holdra irányuló radarkísérleteit. Új antennát készítettek, kiszámították a jelsugárzás optimális idejét és frekvenciáját, korábbi találmánya, a jelsokszorozó segítségével pedig azt is megoldották, hogy a visszaérkező radarjeleket felerősítsék és a háttérzajtól elválasszák. A munka végül 1946 februárjában hozott eredményt, amikor Európában elsőként, a világon néhány hét késéssel másodikként sikerült fogni a Hold felületéről visszaverődő rádiójeleket, ami megnyitotta az utat egy új csillagászati ág, a rádiócsillagászat, vagyis a világegyetem objektumainak rádiójelekkel való letapo-gatása és a későbbi űrkeresési felhasználása előtt. Sikereit rendes tagsággal, osztályelnöki tisztséggel ismerte el a Magyar Tudományos Akadémia, állami kitüntetést kapott, az államosítás után azonban az osztályidegennek és polgári reakciónak minősített Bay helyzete is meg-ingott. Egy bécsi előadásról 1948-ban nem tért haza, hanem Amerikába ment. Közben jelentős változások történtek a magánéletében is, első feleségétől, akitől egy lánya született, még 1945-ben elvált, két évvel később azonban újra megnősült, felesége amerikai segítséggel követte az emigrációba, ahol fia és második lánya született. A magyar állampolgárságától és az akadémiai tagságától megfosztva érkezett az Újvilágba, ahol a George Washington Egyetemen a kísérleti fizika professzora lett. Ebben a minőségében részese volt régi barátja, Szent-Györgyi Albert biofizikai kutatásainak, a memória-áramkörök fejlesztésével pedig a számítástechnika atyjaként ismert Neuman János a munkáját támogatta. Nyugdíjazásáig, vagyis 1955-től 1972-ig az Amerikai Szabványügyi Hivatalban dolgozott. Itt alkotta meg a fénysebességből kiinduló hosszúsági mértékegység, az etalon méter idővel a nemzetközi SI mértékrendszerbe is bekerült definícióját. Haza bő két évtized után először 1973-ban látogatott, 1981-ben a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli taggá választotta. Bár külföldön élt, hazáját soha nem feledte el, erről így nyilatkozott: „Sosem tagadtam, hogy magyar vagyok, magyar maradtam és már az is maradok, amíg ennek a világnak poros útjait taposom.” Bay Zoltánt a 1980-as évektől itthon is újra megbecsült tudósként tartották számon, 1992-ben hunyt el Washingtonban, hamvait a végakarátának megfelelően a gyulavári temetőben helyezték el. ♦

A Média a Családért-díj

szeptemberi jelöltjei

Média a Családért-díj

MELLIK ÉVA és BOGNÁR PÉTER
Kisbabájával együtt gyalogolta végig a Kéktúrát Judit, azóta sem tud leállni

nlc videó

A Média a Családért-díj fő támogatója:

Külhoni Média a Családért-díj

BUJDOSÓ IVETT

„...napi 50-60 kilométert gyalogoltunk, 14 napig szinte étlen-szomjan vándoroltunk hazáig”

Kárpáti Igaz Szó

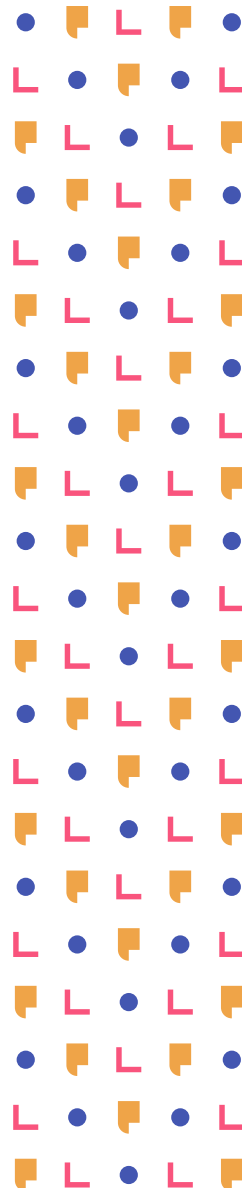
A Külhoni Média a Családért-díj fő támogatója:

A jelöltekről szóló ismertetőt és a jelölt munkákat megismerheti a mediaacsaladert.hu-n, ahol az Ön jelölését is várjuk.

A magyarországi és külhoni közönségdíjak támogatója:

SZÖVEG –
SZÓNYI LÍDIA, ÉGER CSABA pszichológusok

SOROZAT –
EGY TÖRTÉNET, SOK KÉRDÉS

MAGASSÁGOK ÉS MÉLYSÉGEK

Minden gyász egyedi. Vágyunk arra, hogy megértsük, szakaszoljuk, különböző modellekbe gyömöszöljük, mert ez azt az illúziót kelti, hogy a hullámzó és összegubancolódott érzések kontrollálhatók és kisimíthatók. De ahogyan az emberek és a kapcsolatok is különböznek egymástól, úgy a veszteség is jellegzetes lenyomatot hagy a lélekben.

♦ A TÖRTÉNET

A *Magasságok és mélységek* megrendítő és őszinte alkotás, amely Eröss Zsolt utolsó expedíciójának történetét ismerteti meg a nézőkkel az itthon maradtak szemszögéből. A hegyászó 2013-ban egy sikeres csúcstámadást követően a visszafelé vezető úton eltűnik. Míg ő az elemekkel harcol, addig Hilda (Pál Emőke), a feleség az otthoni kihívásokkal küzd. Egyrészt a két gyermekükéről való gondoskodás ráhangolódást, figyelmet és türelmet kíván, másrészt a férje miatti aggodalom is rendkívül nagy terhet rak rá. Amikor Zsolt (Trill Zsolt) eltűnik, rövid időn belül megszerzi a mentéséhez szükséges pénzt, és kezeli a média kíméletlen erőszakosságát. Emberfeletti lélekjelenlélet tanúsít, nem omlik össze akkor sem, amikor a riporterek kérdésére ő mondja ki először, hogy a férje meghalt, pedig még sokan reménykednek. Hilda azonban hegyászó, így mindenkinél jobban tudja, hogy a nyolcezer méteres magasságban ennyi idő után lehetetlen életben maradni. Hegymászó, így megtapasztalta azt is, hogy a jégmezőkkel szabdalt, oxigénhiányos vidéken úgy lehet életben maradnia az embernek, ha az érzéseit is befagyasztja. Szüksége van a hűvös racionalitásra, a tiszta döntésekre és a megingathatatlan céltudatosságra annak érdekében, hogy épségben visszatérhessen a szeretteihez. Ez a működés-mód kapcsol be akkor is, amikor a férje elvesztésével elfogy körülötte a levegő. Azonban a lelki szakadékból való kijutáshoz e fenti módszer nem tűnik hasznosnak. Erre a legnyilvánvalóbb módon kislánya, Gerda (Nagy Enikő) mutat rá, a mindenre és mindenkire dühös, önmagába forduló viselkedésével. Ahogyan a család egyre inkább bezáródik a gyász világába, úgy szűkülnek a képkockák is Csoma Sándor filmjében. Szükségük van arra, hogy megengedjék maguknak a belső valóságukkal való találkozást, a fájdalom és a veszteség érzését, hogy újra szélesvásznun láthassák és élhessék meg az életet.

Kép: Juno 11

„NE HISZTIZZI!”

Szimbolikus az a jelenet, amelyikben Hilda visszaemlékszik egy, a férjével megtett közös mászásukra, amikor ő fáradtan elakad az éjszakai menedék ásásában, Zsolt pedig egy „Ne hisztizz!” utasítással lezárja a kérdést. Később kiderül, nem a férje szájából hallja ezt először. Akár az élete egyfajta alcímeként is értelmezhető. Úgy tűnik, hogy talán így tud a leghatékonyabban megküzdzeni a lét támasztotta kihívásokkal. Ő így, más máshogy.

Élettörténeteket és lélektani működésmódokat vizsgálva kiviláglik, hogy elsősorban nem a véletlenek alapján sajátítjuk el a számunkra leghatékonyabbnak tűnő, a túlélésünket szolgáló eszköztárunkat. Életünk első szakaszának – és természetesen az összes többinek is – központi feladata, hogy a világban szerzett impulzusokat rendszerezzük és a léletalapunkat képező kérdéseket megválaszoljuk: „Ki vagyok én?”, „Hol a helyem a világban?” Hilda talán azt tanulhatta meg, hogy leginkább akkor szerethető és győzelemre méltó, ha nem hisztizik.

Empatikusabban megfogalmazva: ha nem mutatja ki a fájdmát, az elkeseredettségét, a félelmét. Erősnek kell lennie. Mintha ez az erő a „Ki vagyok én?” kérdésre adott válasz egyik központi eleme volna. Amikor Zsolt elvesztésével beköszönt a gyász, Hilda életének ars poeticája és a valóság látszólag feloldhatatlan ellentmondásba kerülnek egymással. Az erős, kontrollált, racionális életbe megérkezik a sebző, a kiszámíthatatlan halál. Hilda tehát egyfelől megtanulta, hogy erősnek kell lennie, másfelől egy olyan életszakaszban találja magát, amelynek egyik legfőbb jellegzetessége, hogy erővel nem megoldható. Kibontakozik a belső vívódás: „Hogyan maradjon egyszerre erős, és engedje bele magát a gyász okozta kiszolgáltatottságba, feladva mindazt, ami önértékét nagymértékben biztosítja?” Lánya, Gerda is jelzi, hogy neki nem egy erős anyára van szüksége. Ő is küzd, elsőkik, megragad, minden elérhető eszközt, hogy gyógyulást találjon. A „Ne hisztizz!” aztán szépen lassan „Sírjál nyugodtan!”-ba fordul.

Ha a szülők úgymond
rendben vannak az aktuális
krízissel, tehát van
stratégiájuk arra, hogy
hogyan küzdjenek meg
a veszteséggel, ha tudják,
mi ad számukra erőt és
reményt, akkor minden
valószínűség szerint
a gyerekük is hozzájuk
hasonlóan fogja megélni
az adott helyzetet. Ellenben,
ha egy szülő egy mély
válságban eszköztelen,
akkor ezt a gyerek is
megérzi, és hatással lesz rá.

Mindannyiunkra igaz, hogy egy szeretett személy elvesztésével együtt egy fontos tükröt is kivesznek a kezünk közül, amelybe nézve addig szerethetőnek, fontosnak, figyelemre méltónak láttuk magunkat. Ilyenkor újult erővel fogalmazódik meg a kérdés: „Ki vagyok én most?” „Ki vagyok én a szeretett személy nélkül?” A létünk alapját célzó kérdésre mielőbb szeretnénk választ találni. A gyász

éppen erről a bizonytalanságról szól, emiatt rendkívül fájdalmas. Az élet számos területén megtapasztalhatjuk, hogy egy számunkra fontos kérdés esetén, például: „Szeret-e a párom?”, még a kedvezőtlen válasz is elviselhetőbb, mint a bizonytalanság nihilje. A veszteségből születő „Ki vagyok én most?” kérdésre nem tudjuk siertetni a választ. Kénytelenek vagyunk elviselni a bizonytalanság nyomasztó megfoghatatlanságát. Nem mintha ne tudnánk a figyelmünket hatékonyan elterelni a munka, az alkohol, a drog vagy hasonló függőségek által, hanem mert éppen a bizonytalanságunkkal való találkozásban szülehet meg a saját érvényes válaszunk a fenti kérdésre. Annak minden vajúdasával, fájdalmával, bizonytalanságával és végső soron ajándékával.

NINCSEN RÁ SZAVAM, MEGMUTATOM

Zsolt személyében nemcsak a hegymászó és a szerető férj hunyt el, hanem két kisgyermek apukája is. A négyéves Gerda gyászol: magába zárkózik, dühös, és a hosszú hajára olyan csomókat köt, amelyeket az anyukájának kell újra simává varázsolnia. Dacos, ellenszegülő viselkedésével mintha provokálni szeretné Hildát. A történet egy pontján az Alpokban kirándulnak, ahol végül Hilda tehetetlen kétségbeesésében levágja a kislány haját. Világossá válik, hogy anya és lánya a veszteség fájdalmában nehezen találják egymáshoz az utat. Amikor szülőként hatalmas fájdalmat élünk át, akkor nagyon nehéz a gyermekünk szempontjait is végiggondolni. Ilyenkor hajlamosak vagyunk a gyerekek viselkedését ellenségesnek látni, és bosszankodni miatta, esetleg büntetni őt. „Mivel idegesnek érzem magam, biztos, hogy idegesíteni akar.” „Mivel zaklatott vagyok, biztos, hogy bántani akar.” Olyan dolgokat feltételezünk a gyerekek szándékairól, amelyek a fejlődéslélektani alapelveket figyelembe véve nem lehetségesek. Minden ember, felnőtt és gyermek számára nélkülözhetetlen, hogy szerethetőnek élje meg magát, és tartozhasson valahova. Gyermekként elsődleges, hogy a szüleink bennünket tükröző figyelmén és elfogadó szeretetén keresztül megtapasztaljuk, hogy értékesek vagyunk. Gerda számára a szeretett apukája elvesztésével ennek az érzelmi biztonságának az alapkövén repedések keletkeztek. Hatványozottan szüksége volna arra, hogy az édesanyjától megkapja azt az érzést, hogy ő elfogadható, hiszen így élheti meg újra azt, hogy a világ biztonságos hely, ahol a nagy és erős felnőttek vigyáznak rá, így

sem neki, sem a számára fontos embereknek nem eshet bántódása. A kisgyermek persze ezt nem tudja kimondani, ezért a viselkedésével üzen. Amikor a hisztire, a helytelen viselkedésre, a rosszkodásra vagy a visszahúzódnásra szülőként annyi a válaszunk, hogy „Ezt fejezd be!”, akkor azzal azt is mondjuk, hogy nem elfogadható, ha a gyermekünk a korának, a személyiségének és a temperamentumának megfelelően megmutatja az érzéseit.

Érdeemes ilyenkor feltenni a kérdést: „Mit üzen a gyermek visszavonulása, csendessége, dühe vagy éppen a hajával való babrálása?” Ha képesek vagyunk a saját tehetetlenségünkön és elkeseredettségünkön túllátni, és eggyel hátrébb lépni, akkor általában azt figyelhetjük meg, hogy a gyermek is tehetetlen és elkeseredett, kétségbeesésében pedig visszahúzóódik vagy dacossá válik. Ezekben a helyzetekben nem érezzük magunkat jó szülőnek. Elfogadhatatlannak érezzük az indulatainkat, kudarcnak a szülőségünket, aggódunk a gyermekért. Úgy érezzük, hogy ha most nem leszünk szigorúak, ha nem állítjuk le azonnal, vagy büntetjük meg a helytelen viselkedést, akkor visszafordíthatatlan károkat okozunk a nevelésben. Figyelmen kívül hagyjuk az érzelmi biztonság alapkövén keletkezett repedéseket, és úgy szeretnénk emeletet húzni az építményre. Ettől azonban az még gyengébbé válik. Érdeemes ehelyett a figyelmünket az érzelmi biztonságra fordítani. Mi szükséges ehhez?

SEGÍTÉS MEGKÜZDENI?

A krízis és a veszteség idején a leggyakrabban a következő kérdéseket teszik fel a kisgyerekes szülők: „Mit mondjak neki?” „Hogyan mondjam el?” „El fogja bírni?” „Nem fog sérülni?” Ez az aggodalom és félelem az oka annak is, hogy például a haldokló rokonhoz a gyermeket nem viszik be a kórházba. Vagy hogy az öngyilkosság helyett alternatív történetet mesélnek a kicsinek. Ugyanakkor érdemes látnunk, hogy mi alapján értelmezi a világot a kisember. A csecsemő a világrajörtet nem tisztában a létével, teljesen kiszolgáltatott, a világ számára életveszélyes. Szüksége van valaki(k)re, aki(k) segítenek eligazodni neki az ismeretlen impulzusok között. Az esetek döntő többségében a szülők látják el ezt a feladatot, a köztük és az újszülött között idővel kialakuló kötődési rendszeren keresztül: anya és apa – jó esetben megbízhatóan és érzékenyen jelzik neki, hogy mitől érdemes félnie és távol maradnia. A kisgyermek az érzelmek és a lelki történések esetében is a kötődési személytől tanulja meg, hogy mit szabad éreznie, kimondania, tapasztalnia, és mik a veszélyforrások. Így egy krízis idején is a szülőkhöz igazítja a gyermek a saját félelmeit, a megélését. Ha a szülők úgy mondandó van az aktuális krízissel, tehát van stratégiájuk arra, hogy hogyan küzdjenek meg a veszteséggel, ha tudják, mi ad számukra erőt és reményt, akkor minden valószínűség szerint a gyerekük is hozzájuk hasonlóan fogja megélni az adott helyzetet. Ellenben, ha egy szülő egy mély válságban eszköztelen, akkor ezt a gyerek is megérzi, és hatással lesz rá.

Visszatérve a fenti példákhoz, a haldokló rokonhoz elvitt gyerek nem sérül, ha valaki elmondja neki, hogy az élet része a halál, annak minden fájdalommal együtt. Igaz, a gyerekek kendőzetlenül kérdeznek. Olyan kérdéseket is megfogalmaznak, amelyeket a szülők maguknak sem mernek feltenni, vagy amelyekre nincs válaszuk, és mindezzel nem szeretnének szembesülni. Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a szülőknél minden esetben stabilan és jól kell érezniük magukat. Egy szülő azzal is, ahogyan megéli a nehézségeket, mintát ad a gyerekeinek arra, hogy miképpen lehet a krízisekhez viszonyulni. Ha képes róla beszélni, és a gyereket is engedi beszélni, azzal jelzi felé, hogy a körülöttük kialakult helyzet az élet része, a gyerek pedig nincs egyedül az érzéseivel, és számíthat rá. ♦